

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

3 päivänä heinäkuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Direktiivi 1999/70/EY — EAY:n, UNICE:n ja CEEP:n tekemä määräaikaista työtä koskeva puitesopimus — Merenkulkuala — Autolautat, jotka liikennöivät kahden samassa jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman välillä — Perättäiset määräaikaiset työsopimukset — 3 lausekkeen 1 kohta — Käsite ”määräaikainen työsopimus” — 5 lausekkeen 1 kohta — Toimenpiteet, joilla pyritään estämään määräaikaisten sopimusten väärinkäyttö — Seuraamukset — Muuttaminen toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi — Edellytykset

Yhdistetyissä asioissa C-362/13, C-363/13 ja C-407/13,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyyntöistä, jotka Corte suprema di cassazione (Italia) on esittänyt 3.4.2013 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 28.6. ja 17.7.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Maurizio Fiamingo (C-362/13),

Leonardo Zappalà (C-363/13) ja

Francesco Rotondo ym. (C-407/13)

vastaan

Rete Ferroviaria Italiana SpA,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari), C. Toader ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Carrasco Marco,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.5.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Maurizio Fiamingo ja Leonardo Zappalà, edustajanaan avvocatessa A. Notarianni,
- Francesco Rotondo ym., edustajinaan avvocato V. De Michele ja avvocato R. Garofalo,
- Rete Ferroviaria Italiana SpA, edustajanaan avvocato F. Sciaudone,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato G. Albenzio,
 - Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
 - Norjan hallitus, asiamiehinään I. S. Jansen ja K. B. Moen,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään C. Cattabriga ja J. Enegren,
- päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen (jäljempänä puitesopimus), joka on tehty 18.3.1999 ja joka on Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY (EYVL L 175, s. 43) liitteenä, 3 ja 5 lausekkeen tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnot on esitetty asioissa, joissa asianosaisina ovat työntekijät, jotka työskentelevät merimiehinä, ja heidän työnantajansa Rete Ferroviaria Italiana SpA (jäljempänä RFI) ja jotka koskevat työntekijöiden ja heidän työnantajansa välisten työsopimusten luokittelua.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 1999/70/EY

- 3 Direktiivin 1999/70 1 artiklan mukaan kyseisen direktiivin tarkoituksena on ”panna täytäntöön toimialtaan yleisten työmarkkinakeskusjärjestöjen (EAY, UNICE ja CEEP) välillä – – tehty, liitteenä oleva – – puitesopimus”.
- 4 Puitesopimuksen johdanto-osan toisen, kolmannen ja neljännen kohdan sanamuoto on seuraava:

”Tämän sopimuksen osapuolet tunnustavat, että toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat ja tulevat olemaan vallitseva työsuhdemuoto työnantajien ja työntekijöiden välillä. Ne tunnustavat myös, että määräaikaiset työsopimukset vastaavat tietyissä olosuhteissa sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeita.

Tässä sopimuksessa esitetään määräaikaiseen työsuhteeseen liittyvät yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset ja tunnustetaan, että niiden yksityiskohtaisessa soveltamisessa on otettava huomioon erityiset kansalliset, alakohtaiset ja kausiluontoiset tilanteet. Sopimus kuvaa työmarkkinaosapuolten tahtoa luoda yleiset puitteet sen varmistamiseksi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä kohdellaan samalla tavalla suojelemalla heitä syrjintää vastaan ja että määräaikaisia työsopimuksia käytetään sekä työnantajien että työntekijöiden kannalta hyväksyttävältä pohjalta.

Tätä sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin lukuun ottamatta niitä, jotka tilapäistä työvoimaa välittävä yritys on asettanut käyttäjäyrityksen käyttöön. Osapuolten tarkoituksena on harkita tarvetta tehdä tilapäistä työvoimaa välittävien yritysten kautta tehtyä työtä koskeva samanlainen sopimus.”

5 Puitesopimuksen yleisten huomioiden 6–8 ja 10 kohdassa todetaan seuraavaa:

”6. toistaiseksi voimassa olevat työsopimukset ovat vallitseva työsuhdemuoto, jolla vaikutetaan kyseisten työntekijöiden elämän laatuun ja parannetaan toimintakykyä;

7. määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää väärinkäytöksiä;

8. määräaikaiset työsopimukset ovat tyypillisiä tietyillä toimialoilla sekä tietyissä ammateissa ja toiminnoissa, ja ne voivat sopia sekä työnantajalle että työntekijöille;

--

10. sopimuksen mukaisesti jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten on huolehdittava sopimuksen yleisten periaatteiden, vähimmäisvaatimusten ja määräysten soveltamista koskevista järjestelyistä, jotta otettaisiin huomioon kunkin jäsenvaltion tilanne ja tiettyjen alojen ja ammattien, myös kausiluontoisen työn, olosuhteet”.

6 Puitesopimuksen 1 lausekkeessa, jonka otsikko on ”Tarkoitus”, määrätään seuraavaa:

”Tämän puitesopimuksen tarkoituksena on

a) parantaa määräaikaisen työn laatua varmistamalla syrjimättömyyden periaatteen soveltaminen;

b) laatia puitteet sellaisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi, jotka johtuvat perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden käytöstä.”

7 Puitesopimuksen 2 lausekkeessa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, määrätään seuraavaa:

”1. Tätä sopimusta sovelletaan määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat päättää, että sopimusta ei sovelleta

a) ammatilliseen peruskoulutukseen liittyvään työharjoittelusuhteeseen ja oppisopimusjärjestelyihin;

b) työsopimukseen ja työsuhteisiin, jotka on tehty valtion tai valtion tukeman erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleen koulutusohjelman taikka työelämään siirtymistä koskevan ohjelman puitteissa.”

8 Puitesopimuksen 3 lausekkeessa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, määrätään seuraavaa:

”1. Tässä sopimuksessa ’määräaikaisella työntekijällä’ tarkoitetaan henkilöä, jolla on suoraan työnantajan ja työntekijän välillä tehty työsopimus tai solmittu työsuhde, jonka päätyminen määräytyy perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella.

--”

- 9 Puitesopimuksen 5 lausekkeessa, jonka otsikko on ”Väärinkäytöksiä ehkäisevät toimenpiteet”, määrätään seuraavaa:

”1. Perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäyt[ö]n estämiseksi jäsenvaltio[iden] kuultuaan työmarkkinaosapuolia kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaan ja/tai työmarkkinaosapuolten on otettava käyttöön erityisten alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeiden mukaan yksi tai useita seuraavista toimenpiteistä, jos käytettävissä ei ole vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä väärinkäytösten estämiseksi:

- a) perustellut syyt tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten;
- b) perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden enimmäiskokonaiskesto;
- c) tällaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisten lukumäärä.

2. Jäsenvaltiot kuultuaan työmarkkinaosapuolia ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittävät tarvittaessa, millä edellytyksillä määräaikaista työsopimuksia tai työsuhteita

- a) pidetään perättäis[i]nä;
- b) pidetään toistaiseksi voimassa olevina työsopimuksina tai työsuhteina.”

- 10 Puitesopimuksen 8 lausekkeen, jonka otsikko on ”Täytäntöönpanoa koskevat määräykset”, 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Tällä sopimuksella ei rajoiteta [unionin oikeuden] erityissäännösten, erityisesti miesten ja naisten tasa-arvoista kohtelua ja yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevien [unionin oikeuden] säännösten soveltamista.”

Direktiivi 2009/13/EY

- 11 Euroopan yhteisön kansallisten varustamoyhdistysten keskusjärjestön (ECSA) ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF) erityistä koskevasta yleissopimuksesta, 2006, tekemän sopimuksen täytäntöönpanosta ja direktiivin 1999/63/EY muuttamisesta 16.2.2009 annetun neuvoston direktiivin 2009/13/EY (EUVL L 124, s. 30) 1 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Tällä direktiivillä pannaan täytäntöön liitteessä esitetty merenkulkualan työmarkkinaosapuolten (Euroopan yhteisön kansallisten varustamoyhdistysten keskusjärjestö ECSA ja Euroopan kuljetustyöntekijöiden liitto ETF) 19 päivänä toukokuuta 2008 tekemä sopimus erityistä koskevasta yleissopimuksesta, 2006 [jäljempänä erityistä koskevasta vuoden 2006 yleissopimuksesta tehty sopimus].”

- 12 Sopimuksen osassa, jonka otsikko on ”Määritelmät ja soveltamisala”, määrätään seuraavaa:

”1. Ellei erikseen toisin määrätä, tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

--

- c) ’merenkulkijalla’ henkilöä, joka työsuhteessa tai muutoin toimii tai työskentelee jossakin ominaisuudessa aluksella, johon tätä sopimusta sovelletaan;

--

- e) 'aluksella' alusta, joka purjehtii muualla kuin yksinomaan sisävesillä tai niihin liittyvillä tai suojatuilla vesialueilla tai alueilla, joilla sovelletaan satamasäännöksiä;

--

2. Tätä sopimusta sovelletaan kaikkiin merenkulkijoihin, ellei erikseen toisin määrätä.

--”

- 13 Kyseisen sopimuksen osaan, jonka otsikko on ”Säännöt ja normit”, sisältyvään 2 osastoon, jonka otsikko on ”Työsuhteen ehdot”, sisältyy muun muassa sääntö 2.1, joka koskee ”Merenkulkijoiden työsopimusta”. Kyseisen säännön normin A2.1 4 kappaleen sanamuoto on seuraava:

”Kunkin jäsenvaltion on hyväksyttävä lakeja ja määräyksiä, joissa määritellään sen kansallisen lainsäädännön mukainen merenkulkijan työsopimuksen sisältö. Merenkulkijan työsopimuksessa on kuitenkin aina ilmoitettava:

--

- c) työsopimuksen tekopaikka ja -aika;

--

- g) työsopimuksen päättymisajankohta ja päättymisen ehdot, kuten
 - i) ehdot, joilla jompikumpi osapuoli voi irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen, ja irtisanomisaika, joka ei saa olla lyhyempi laivanvarustajalle kuin merenkulkijalle;
 - ii) määräaikaisen työsopimuksen päättymispäivä; ja
 - iii) missä satamassa määrättyä matkaa varten tehty työsopimus päättyy ja ajankohta, jolloin merenkulkija satamaan saapumisen jälkeen vapautuu työstään;

--”

- 14 Saman sopimuksen viimeiseen osaan, jonka otsikko on ”Loppusäännökset”, sisältyy neljäs kappale, jossa todetaan seuraavaa:

”Tämän sopimuksen soveltaminen ei rajoita voimassa olevan tiukemman ja/tai tarkemman [unionin] lainsäädännön soveltamista.”

Italian oikeus

- 15 Italiassa merimiesten työsopimuksia säännellään 30.3.1942 annetulla kuninkaan asetuksella nro 327 hyväksytyllä merenkulkulailla (jäljempänä merenkulkulaki), jota sen 1 §:n mukaan sovelletaan ensisijaisesti ja joka on etusijalla työsopimukseen sovellettavaan yleiseen säännöstöön nähden. Kyseiset sopimukset eivät siis kuulu Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta annetun direktiivin 1999/70/EY täytäntöön

panemiseksi 6.9.2001 annetun asetuksen nro 368 (decreto legislativo n. 368 – Attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall'UNICE, dal CEEP e dal CES; GURI nro 235, 9.10.2001, s. 4) soveltamisalaan.

16 Merenkulkulain 325 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Työsopimus voidaan tehdä

- a) tiettyä matkaa tai useita matkoja varten
- b) määräajaksi
- c) toistaiseksi.

--

Työsopimuksessa 'matkalla' tarkoitetaan kaikkia lastaussataman ja määräsataman välisiä laivamatkoja lukuun ottamatta mahdollista painolastissa olevan aluksen laivamatkaa lastaussatamaan.

--”

17 Merenkulkulain 326 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Määräaikaista sopimusta ja useita matkoja varten tehtävää sopimusta ei voida tehdä yli yhden vuoden ajaksi; jos sopimus tehdään pidemmäksi ajaksi, sitä on pidettävä toistaiseksi voimassa olevana sopimuksena.

Jos palvelukseen otettu henkilö työskentelee usean yhtä tai useampaa matkaa varten tehdyn sopimuksen tai usean määräaikaisen sopimuksen taikka usean kummankintyyppisen sopimuksen perusteella keskeytyksettä saman laivanvarustajan palveluksessa yli yhden vuoden ajan, palvelussuhteeseen sovelletaan toistaiseksi voimassa olevaa sopimusta koskevia oikeussääntöjä.

Edellisessä momentissa tarkoitetun työskentelyn katsotaan olleen keskeytymätöntä, jos sopimuksen päättymisen ja seuraavan sopimuksen tekemisen välillä on kulunut enintään [60] päivää.”

18 Merenkulkulain 332 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Työsopimuksessa on ilmoitettava

--

- 4) suoritettava matka tai suoritettavat matkat ja päivä, jona palvelukseen otetun henkilön on saavuttava palvelukseen, jos palvelussuhde kestää yhden tai useamman matkan; sopimuksen voimaantulopäivä ja kesto, jos palvelussuhde on määräaikainen --

--”

19 Merenkulkulain 374 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Edellä olevan 326 §:n -- säännöksistä voidaan poiketa työehtosopimuksella tai muilla korporatiivisilla normeilla; niistä voidaan poiketa yksittäisellä työsopimuksella vain palvelukseen otettavan henkilön hyväksi. Korporatiivisilla normeillakaan ei kuitenkaan voida pidentää 326 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä määräaikaa eikä lyhentää saman pykälän 3 momentissa säädettyä määräaikaa.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

- 20 Pääasioiden valittajat ovat merimiehiä, jotka on merkitty merenkulkijoiden rekisteriin. RFI otti heidät palvelukseen vuoden 2001 jälkeen tehdyillä, yhden tai useita matkoja ja enintään 78 päivää käsittävillä perättäisillä määräaikaisilla työsopimuksilla autolautoille, jotka liikennöivät reiteillä Messina–Villa San Giovanni ja Messina–Reggio Calabria (Italia). Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kyseiset valittajat työskentelivät kyseisten sopimusten puitteissa työnantajansa palveluksessa alle vuoden ajan ja että työsopimuksen päättymisen ja seuraavan sopimuksen tekemisen välillä oli kulunut yli 60 päivää.
- 21 Pääasioiden valittajat katsoivat, että heidän työsuhteensa oli irtisanottu lainvastaisesti heidän noustessaan maihin, ja nostivat Tribunale di Messinassa kanteen, jossa he vaativat heidän määräaikaisten työsopimustensa julistamista pätemättömiksi, kyseisten sopimusten muuttamista toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi, heidän välitöntä ottamistaan takaisin työhön tai työsuhteen palauttamista ja aiheutuneen vahingon korvaamista.
- 22 Asioita ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt Tribunale di Messina hyväksyi pääasioiden valittajien vaatimukset asiassa C-407/13 ja hylkäsi pääasioiden valittajien vaatimukset asioissa C-362/12 ja C-363/13, kun taas muutoksenhakutuomioistuimien Corte d'appello di Messina hylkäsi kaikki kyseiset vaatimukset.
- 23 Pääasioiden valittajat valittivat näin ollen Corte suprema di cassazioneen, ja moittivat valituksessaan Corte d'appello di Messinaa siitä, että se oli katsonut, että puitesopimusta ei voida soveltaa merimiehiin, ja pitänyt heidän määräaikaista työsopimuksiaan laillisina, vaikka niissä ei mainita sopimusten päättymisajankohtaa vaan ainoastaan niiden kesto ilmaisulla ”enintään 78 päivää” eikä edes perusteltuja syitä tällaisten sopimusten käyttämiselle. Kyseisten valittajien mukaan määräaikaista työsopimuksia käytetään väärin, koska niitä ei käytetä merityön erityisluonteen tai perusteltujen syiden takia vaan rakenteellisen henkilöstöpulan poistamiseksi.
- 24 Näin ollen Corte suprema di cassazione katsoo, että on pohdittava, sovelletaanko puitesopimusta merenkulkualalla solmittuihin työsuhteisiin. Jos näin on, merenkulkulaissa säädetyt määräaikaisten palvelukseen ottamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt voivat nimittäin osoittautua puitesopimuksen vastaisiksi. Koska Italian lainsäätäjällä on noudattanut Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta annetun direktiivin 1999/70/EY täytäntöön panemiseksi 6.9.2001 annetulla asetuksella nro 368 kyseisen sopimuksen 5 lausekkeessa asetettua velvoitetta, joka muodostuu sellaisten toimenpiteiden toteuttamisesta, jotka ovat omiaan estämään perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytön, tästä voi seurata, että kyseisen asetuksen säännöksiä on sovellettava myös työsuhteisiin merenkulkualalla.
- 25 Tässä tilanteessa Corte suprema di cassazione on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Sovelletaanko – – puitesopimuksen lausekkeitä merenkulkualalla tehtävään työhön, ja onko erityisesti [puitesopimuksen] 2 lausekkeen 1 kohta sovellettavissa myös määräaikaisiin työntekijöihin, jotka on otettu palvelukseen [autolautoille], jotka liikennöivät päivittäin?
- 2) Ovatko – – puitesopimus ja erityisesti [sen] 3 lausekkeen 1 kohta esteenä kansalliselle lainsäädännölle (merenkulkulain 332 §), jossa säädetään sopimuksen ’keston’ eikä ’päättymisajankohdan’ ilmoittamisesta, ja onko määräys, jossa sopimuksen kesto ilmoitetaan mainitsemalla sen varma päättymisen (enintään 78 päivää) mutta jättämällä ajankohta epävarmaksi, kyseisen direktiivin mukainen?

- 3) Ovatko – – puitesopimus ja erityisesti [sen] 3 lausekkeen 1 kohta esteenä kansalliselle lainsäädännölle (merenkulkulain 325, 326 ja 332 §), jossa yksilöidään määräaikaisen sopimuksen perustelluiksi syiksi vain suoritettava matka tai suoritettavat matkat, jolloin sopimuksen kohde (työsuoritus) on olennaisilta osin sama kuin syy (määräaikaisen työsopimuksen tekemisen peruste)?
- 4) Onko – – puitesopimus esteenä kansalliselle lainsäädännölle (tässä tapauksessa merenkulkulain säännöksille), jonka mukaan silloin, kun sopimuksia on tehty perättäin (niin, että 5 lausekkeen mukaiset väärinkäytön edellytykset täyttyvät), ei ole mahdollista muuttaa niitä toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi (toimenpide, josta säädetään merenkulkulain 326 §:ssä ainoastaan niiden tapausten varalta, joissa palvelukseen otettu henkilö on keskeytyksettä palveluksessa yli vuoden ajan ja joissa sopimuksen päättymisen ja seuraavan sopimuksen tekemisen välillä on kulunut enintään 60 päivää)?”
- 26 Unionin tuomioistuimen presidentin 28.8.2013 antamalla määräyksellä asiat C-362/13, C-363/13 ja C-407/13 yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 27 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko puitesopimusta tulkittava siten, että sitä sovelletaan pääasioiden valittajien kaltaisiin työntekijöihin, jotka työskentelevät määräaikaisin työsopimuksin merimiehinä autolautoilla, jotka liikennöivät meriteitse kahden samassa jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman välillä.
- 28 Tässä yhteydessä on muistutettava, että – kuten unionin tuomioistuin on jo useaan otteeseen todennut – puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että sen soveltamisala käsitetään laajasti ja sitä sovelletaan yleisesti ”määräaikaisiin työntekijöihin, joilla on työsopimus tai työsuhde, sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltion lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä” (ks. mm. tuomio Adeneler ym., C-212/04, EU:C:2006:443, 56 kohta; tuomio Della Rocca, C-290/12, EU:C:2013:235, 34 kohta ja tuomio Márquez Samohano, C-190/13, EU:C:2014:146, 38 kohta).
- 29 Lisäksi puitesopimuksessa tarkoitettun käsitteen ”määräaikaiset työntekijät” määritelmä, joka annetaan sen 3 lausekkeen 1 kohdassa, kattaa kaikki työntekijät siitä riippumatta, onko heidän työnantajansa julkisen vai yksityisen sektorin työnantaja (tuomio Adeneler ym., EU:C:2006:443, 56 kohta; tuomio Della Rocca, EU:C:2013:235, 34 kohta ja tuomio Márquez Samohano, EU:C:2014:146, 38 kohta) ja miten heidän sopimuksensa kansallisessa oikeudessa luokitellaan (tuomio Angelidaki ym., C-378/07–C-380/07, EU:C:2009:250, 166 kohta).
- 30 Puitesopimusta sovelletaan näin ollen kaikkiin työntekijöihin, jotka suorittavat tehtäviä, joista heille maksetaan palkkaa, näiden työntekijöiden ja heidän työnantajansa välisen määräaikaisen työsuhteen perusteella (tuomio Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, 28 kohta; tuomio Gavieiro Gavieiro ja Iglesias Torres, C-444/09 ja C-456/09, EU:C:2010:819, 42 kohta ja määräys Montoya Medina, C-273/10, EU:C:2011:167, 26 kohta).
- 31 Puitesopimuksen soveltamisala ei tosin ole rajaton. Kuten puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, niiden työsopimusten ja työsuhteiden, joihin kyseistä puitesopimusta sovelletaan, määritelmä ei määräydy puitesopimuksen tai unionin oikeuden vaan kansallisen lainsäädännön ja/tai kansallisten käytäntöjen perusteella, kunhan kyseisten käsitteiden määritelmä ei johda siihen, että tietty henkilöryhmä suljetaan mielivaltaisesti puitesopimuksen tarjoaman suojan ulkopuolelle (tuomio Sibilio, C-157/11, EU:C:2012:148, 42 ja 51 kohta).

- 32 Lisäksi puitesopimuksen 2 lausekkeen 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille harkintavalta päättää, sovelletaanko puitesopimusta tiettyihin työsopimus- tai työsuhderyhmiin. Kyseisessä määräyksessä annetaan nimittäin jäsenvaltioille ja/tai työmarkkinaosapuolille valta jättää puitesopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle ”ammattillinen peruskoulutukseen liittyvä työharjoittelusuhde ja oppisopimusjärjestelyt” samoin kuin ”työsopimukset ja työsuhteet, jotka on tehty valtion tai valtion tukeman erityisen ammatillisen koulutus- tai uudelleen koulutusohjelman taikka työelämään siirtymistä koskevan ohjelman puitteissa” (tuomio Adeneler ym., EU:C:2006:443, 57 kohta; tuomio Sibilio, EU:C:2012:148, 52 ja 53 kohta ja tuomio Della Rocca, EU:C:2013:235, 35 kohta).
- 33 Lisäksi unionin tuomioistuimella on todennut, että puitesopimuksen johdanto-osan neljännestä kohdasta käy nimenomaisesti ilmi, ettei puitesopimusta sovelleta vuokratyöntekijöihin (ks. tuomio Della Rocca, EU:C:2013:235, 36 ja 45 kohta).
- 34 Käsiteltävissä asioissa unionin tuomioistuimelle esitetyistä seikoista, joita ei ole riitautettu, ilmenee, että pääasioiden valittajien suhde heidän työnantajaansa perustui kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettuun työsopimukseen. On myös selvää, että kyseiset työsopimukset eivät kuulu niihin työsopimuksiin, jotka voidaan sulkea puitesopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle puitesopimuksen 2 lausekkeen 2 kohdan nojalla.
- 35 RFI ja Italian ja Norjan hallitukset korostavat kuitenkin sitä, että unionin oikeuteen sisältyy kansainvälisen oikeuden ja kansallisen oikeuden tapaan säännöksiä ja määräyksiä, joilla säännellään erityisesti merenkulkualaa. Etenkin direktiivin 2009/13 liitteenä olevassa erityistä koskevasta vuoden 2006 yleissopimuksesta tehdyssä sopimuksessa vahvistetaan joukko merenkulkijoiden työsopimusta koskevia sääntöjä ja normeja, joihin kuuluu muun muassa normin A2.1 4 kappaleen g alakohta, jossa määritellään työsopimuksen päättymisajankohta ja työsopimuksen päättymisen ehdot. Puitesopimuksen 8 lausekkeen 2 kohdan mukaan puitesopimuksen soveltamisella ei rajoiteta unionin oikeuden erityissäännösten soveltamista.
- 36 Ei kuitenkaan ole niin, eikä ole väitettykään, että erityistä koskevasta vuoden 2006 yleissopimuksesta tehtyyn sopimukseen ja muihin unionin lainsäätäjän toteuttamiin merenkulkualaa koskeviin toimiin sisältyisi sääntöjä, joilla on puitesopimuksen tapaan tarkoitus taata syrjäntäkiellon periaatteen soveltaminen määräaikaisiin työntekijöihin tai estää perättäisten määräaikaisten työsuhteiden tai työsopimusten väärinkäyttö. Erityistä koskevasta vuoden 2006 yleissopimuksesta tehdyn sopimuksen soveltaminen ei – kuten etenkin sen loppusäännösten kolmannesta kappaleesta ilmenee – rajoita tarkemman tai merenkulkijoille paremman suojan tarjoavan, unionissa voimassa olevan säännöksen tai määräyksen soveltamista.
- 37 On myös todettava, että erityistä koskevasta vuoden 2006 yleissopimuksesta tehdyn sopimuksen 1 kappaleen c ja e kohdan ja 2 kappaleen mukaan kyseistä sopimusta ei sovelleta merimiehiin, jotka työskentelevät pääasioissa kyseessä olevien kaltaisilla aluksilla, jotka purjehtivat yksinomaan sisävesillä.
- 38 Tästä seuraa, että pääasioiden valittajien tilanteessa olevat työntekijät, joilla on sellaisten merimiesten asema, jotka työskentelevät määräaikaisten työsopimuksin autolautoilla, jotka liikennöivät meriteitse kahden samassa jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman välillä, kuuluvat puitesopimuksen soveltamisalaan, koska siinä ei suljeta mitään tiettyä alaa sen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 39 Tätä päätelmää tukee puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan sisältö, josta ilmenee, että puitesopimuksen johdanto-osan kolmannen kohdan ja puitesopimuksen yleisten huomioiden 8 ja 10 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on kyseisen puitesopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä mahdollisuus ottaa huomioon – kunhan se on objektiivisesti perusteltua – erityisten alojen ja/tai työntekijäryhmien erityistarpeet (ks. vastaavasti tuomio Marrosu ja Sardino, C-53/04, EU:C:2006:517, 45 kohta ja tuomio Küçük, C-586/10, EU:C:2012:39, 49 kohta).

40 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että puitesopimusta on tulkittava siten, että sitä sovelletaan pääasioiden valittajien kaltaisiin työntekijöihin, jotka työskentelevät määräaikaisin työsopimuksin merimiehinä autolautoilla, jotka liikennöivät meriteitse kahden samassa jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman välillä.

Toinen kysymys

41 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko puitesopimuksen määräyksiä, etenkin puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohtaa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että määräaikaisissa työsopimuksissa on ilmoitettava niiden kesto muttei niiden päättymisajankohtaa.

42 RFI katsoo, että kyseistä kysymystä ei voida ottaa tutkittavaksi kahdesta syystä. Yhtäältä se koskee kansallisen oikeuden tulkintaa. Toisaalta puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohdassa määritellään yksinomaan tietyt ilmaisut, eikä se näin ollen ole kyseisen kansallisen lainsäädännön laillisuuden arviointiperuste.

43 On kuitenkin todettava, että tämä kysymys koskee selvästi unionin oikeuden tulkintaa ja se voidaan näin ollen ottaa tutkittavaksi.

44 Asiakysymyksen osalta on muistutettava, että puitesopimuksen tarkoituksena ei ole kaikkien määräaikaisia työsopimuksia koskevien kansallisten oikeussäntöjen lähentäminen vaan ainoastaan yleisiä periaatteita ja vähimmäisvaatimuksia vahvistamalla yleisten puitteiden luominen sen varmistamiseksi, että määräaikaisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä kohdellaan samalla tavalla suojelemalla heitä syrjintää vastaan, ja sellaisten väärinkäytösten ehkäiseminen, jotka johtuvat perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden käytöstä (ks. vastaavasti tuomio Del Cerro Alonso, EU:C:2007:509, 26 ja 36 kohta; tuomio Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, 111 kohta; tuomio Huet, C-251/11, EU:C:2012:133, 41 kohta ja määräys Vino, C-20/10, EU:C:2010:677, 54 kohta).

45 Puitesopimukseen ei sisälly mitään määräystä, joka koskisi nimenomaisia mainintoja, joiden on sisällyttävä määräaikaisiin työsopimuksiin.

46 Tässä yhteydessä puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohdassa – kuten sen otsikosta ja sen sanamuodosta selvästi ilmenee – ainoastaan määritellään käsite ”määräaikainen työntekijä” ja osoitetaan tässä yhteydessä määräaikaiselle sopimukselle luonteenomainen piirre eli se, että tällaisen sopimuksen päättymisajankohta määräytyy ”perustelluin syin, esimerkiksi tietyn päivämäärän umpeutumisen, tietyn tehtävän loppuun saattamisen tai tietyn tapahtuman ilmaantumisen perusteella”. Kyseisessä lausekkeessa ei sen sijaan aseteta jäsenvaltioille mitään velvollisuutta, joka koskisi määräaikaisten työsopimusten tekemiseen sovellettavia kansallisen oikeuden sääntöjä (ks. vastaavasti määräys Vino, EU:C:2010:677, 60–62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47 Siltä osin kuin tämä kysymys on ymmärrettävä siten, että sillä pyritään selvittämään, sovelletaanko puitesopimusta työntekijöihin, joita sitovat pääasioissa kyseessä olevien kaltaiset työsopimukset, joissa mainitaan ainoastaan kyseisten työsopimusten kesto ilmaisulla ”enintään 78 päivää”, on joka tapauksessa riittävää todeta, että tällaisia työntekijöitä on pidettävä puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuina ”määräaikaisina työntekijöinä”, koska tällaisen maininnan perusteella voidaan määrittää objektiivisesti kyseisten sopimusten päättymisajankohta, ja että puitesopimusta voidaan näin ollen soveltaa heihin.

48 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että puitesopimuksen määräyksiä on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että määräaikaisissa työsopimuksissa on ilmoitettava niiden kesto muttei niiden päättymisajankohtaa.

Kolmas ja neljäs kysymys

- 49 Kolmannella ja neljännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohtaa ja 5 lauseketta tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa yhtäältä katsotaan, että määräaikaisen työsopimuksen objektiivisena perusteena on vain suoritettavan matkan tai suoritettavien matkojen ilmaiseminen, ja toisaalta säädetään, että määräaikaiset työsopimukset muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseinen työntekijä on ollut tällaisten sopimusten nojalla keskeytyksettä saman työnantajan palveluksessa yli vuoden ajan, ja että työsuhdetta on pidettävä keskeytymättömänä, kun määräaikaisten työsopimusten välinen ajanjakso on enintään 60 päivää.
- 50 RFI:n mukaan tämän tiedustelun kolmatta kysymystä vastaavaa osaa ei voida ottaa tutkittavaksi, koska sillä ei ole yhteyttä pääasioiden oikeudenkäynnin kohteeseen sen takia, että sillä pyritään tarkistamaan, sopiiko tiettyä matkaa tai tiettyjä useita matkoja varten tehtyjä työsopimuksia koskeva kansallinen lainsäädäntö yhteen puitesopimuksen kanssa, vaikka pääasioissa kyseiset työsopimukset on luokiteltu määräaikaisiksi työsopimuksiksi.
- 51 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. tuomio Della Rocca, EU:C:2013:235, 29 kohta ja tuomio Márquez Samohano, EU:C:2014:146, 35 kohta).
- 52 Käsiteltävissä asioissa on kuitenkin todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sitä, miten puitesopimusta on tulkittava todellisissa riita-asioissa, jotka ovat seurausta siitä, että pääasioiden valittajien tiettyä matkaa tai tiettyjä useita matkoja varten tekemät perättäiset määräaikaiset työsopimukset on irtisanottu. Kolmannella kysymyksellään kyseinen tuomioistuin pohtii sitä, onko pääasioissa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan suoritettavan matkan tai suoritettavien matkojen ilmaiseminen on perusteltu syy tällaisten sopimusten tekemiselle, puitesopimuksessa asetettujen edellytysten mukainen. Tässä tilanteessa kyseistä kysymystä ei voida pitää luonteeltaan hypoteettisena ja se on näin ollen otettava tutkittavaksi.
- 53 Asiakysymyksen osalta on – siltä osin kuin nämä kysymykset koskevat puitesopimuksen 3 lausekkeen 1 kohdan tulkintaa – muistutettava, että – kuten tämän tuomion 46 kohdassa on esitetty – kyseisellä määräyksellä ei ole merkitystä, koska siinä ei aseteta jäsenvaltioille mitään velvollisuutta, joka koskisi määräaikaisten työsopimusten tekemiseen sovellettavia kansallisen oikeuden sääntöjä.
- 54 Puitesopimuksen 5 lausekkeen osalta on muistutettava, että kyseisen lausekkeen 1 kohdan tarkoituksena on panna täytäntöön yksi kyseisellä puitesopimuksella tavoitelluista päämääristä eli säännellä määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden perättäistä käyttöä, jota pidetään työntekijöihin kohdistuvien väärinkäytösten mahdollisena alkusyyinä, ottamalla käyttöön tietty määrä vähimmäissuojasäännöksiä, joilla pyritään estämään työntekijöiden aseman heikkeneminen (ks. mm. tuomio Adeneler ym., EU:C:2006:443, 63 kohta; tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 73 kohta; tuomio Deutsche Lufthansa, C-109/09, EU:C:2011:129, 31 kohta; tuomio Küçük, EU:C:2012:39, 25 kohta ja tuomio Márquez Samohano, EU:C:2014:146, 41 kohta).

- 55 Kuten puitesopimuksen johdanto-osan toisesta kohdasta ja puitesopimuksen yleisten huomioiden 6 ja 8 kohdasta ilmenee, työpaikan pysyvyyttä pidetään nimittäin työntekijöiden suojelun keskeisenä osatekijänä, kun taas määräaikaisilla työsopimuksilla kyetään vain tietyissä olosuhteissa vastaamaan sekä työnantajien että työntekijöiden tarpeisiin (tuomio Adeneler ym., EU:C:2006:443, 62 kohta ja tuomio Huet, EU:C:2012:133, 35 kohta).
- 56 Näin ollen puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytön estämiseksi ottamaan tosiasiallisesti ja sitovasti käyttöön vähintään yksi kyseisessä lausekkeessa luetelluista toimenpiteistä, jos niiden kansalliseen oikeuteen ei sisälly vastaavia oikeudellisia toimenpiteitä. Nämä kolme kyseisen lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa lueteltua toimenpidettä koskevat perusteltuja syitä tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista varten, perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden enimmäiskokonaiskestoja ja niiden uudistamisten lukumäärää (ks. mm. tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 74 ja 151 kohta; tuomio Küçük, EU:C:2012:39, 26 kohta; tuomio Márquez Samohano, EU:C:2014:146, 42 kohta ja määräys Papalia, C-50/13, EU:C:2013:873, 18 ja 19 kohta).
- 57 Aluksi on kuitenkin korostettava sitä, että puitesopimuksessa ei velvoiteta jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpidettä, jolla edellytetään, että kaikkien ensimmäisten tai ainoiden määräaikaisten työsopimusten on oltava hyväksyttävissä perustellusta syystä. Kuten unionin tuomioistuin on jo katsonut, tällaiset määräaikaiset työsopimukset eivät nimittäin kuulu puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan soveltamisalan piiriin, sillä kyseinen lauseke koskee ainoastaan perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden väärinkäytön estämistä, ja saman lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut perustellut syyt koskevat näin ollen ainoastaan ”tällaisen työsopimuksen tai työsuhteen uudistamista” (ks. tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 90 kohta ja määräys Vino, EU:C:2010:677, 58 ja 59 kohta).
- 58 Perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden osalta tämän tuomion 56 kohdasta nimittäin ilmenee, että puitesopimuksen allekirjoittaneet osapuolet ovat – kuten puitesopimuksen yleisten huomioiden 7 kohdassa todetaan – katsoneet, että määräaikaisten työsopimusten käytön perustuminen perusteltuihin syihin on tapa estää väärinkäytöksiä (ks. tuomio Adeneler ym., EU:C:2006:443, 67 kohta; tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 91 ja 92 kohta ja määräys Vassilakis ym., C-364/07, EU:C:2008:346, 86 kohta).
- 59 Jäsenvaltioilla on kuitenkin harkintavaltaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan täytäntöönpanossa, koska ne voivat päättää toteuttaa yhden tai useampia tämän lausekkeen 1 kohdan a–c alakohdassa mainituista toimenpiteistä tai vaihtoehtoisesti käyttää vastaavia olemassa olevia oikeudellisia toimenpiteitä ottaen kuitenkin huomioon eri alojen ja/tai työntekijäryhmien tarpeet (ks. tuomio Impact, EU:C:2008:223, 71 kohta; tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 81 ja 93 kohta ja tuomio Deutsche Lufthansa, EU:C:2011:129, 35 kohta).
- 60 Näin ollen puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille yleinen tavoite estää tällaiset väärinkäytökset mutta annetaan niiden valita keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi, kunhan niillä ei vaaranneta puitesopimuksen tavoitetta tai tehokasta vaikutusta (tuomio Huet, EU:C:2012:133, 42 ja 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 61 Tästä seuraa, että suorittaakseen tämän täytäntöönpanon jäsenvaltio voi hyväksyttävästi valita, ettei se toteuta kyseisen lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua toimenpidettä, joka koskee sen edellyttämistä, että tällaisten perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden uudistamisen on oltava oikeutettua perustelluista syistä. Jäsenvaltio voi tämän sijasta valita, että se toteuttaa yhden tai molemmat saman lausekkeen 1 kohdan b ja c alakohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka koskevat perättäisten määräaikaisten työsopimusten tai työsuhteiden enimmäiskokonaiskestoja ja tällaisten työsopimusten tai työsuhteiden uudistamisten lukumäärää, tai valita, että se pitää voimassa vastaavan olemassa olevan oikeudellisen toimenpiteen, ja se voi toimia näin riippumatta siitä, minkä

toimenpiteen se on valinnut, kunhan määräaikaisten työsopimusten tai -suhteiden väärinkäytön tehokas estäminen varmistetaan (ks. tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 94 kohta ja vastaavasti tuomio Deutsche Lufthansa, EU:C:2011:129, 44 kohta).

- 62 Lisäksi silloin, kun – kuten käsiteltävissä asioissa – unionin oikeudessa ei säädetä erityisistä seuraamuksista sitä tilannetta varten, että väärinkäytöksiä kaikesta huolimatta todetaan tapahtuneen, kansallisten viranomaisten tehtävänä on toteuttaa toimenpiteet, joiden on oltava oikeasuhteisia ja tämän lisäksi riittävän tehokkaita ja ennalta ehkäiseviä, jotta niillä voidaan taata puitesopimuksen mukaisesti annettujen sääntöjen täysi tehokkuus (ks. mm. tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 158 kohta; määräys Affatato, C-3/10, EU:C:2010:574, 45 kohta ja määräys Papalia, EU:C:2013:873, 20 kohta).
- 63 Vaikka asiaa koskevien unionin säännösten puuttuessa tällaisten sääntöjen yksityiskohtaiset täytäntöönpanosäännökset annetaan jäsenvaltioiden menettelyllistä autonomiaa koskevan periaatteen nojalla kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä, ne eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin säännökset, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäisiä tilanteita (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. mm. tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 159 kohta; määräys Affatato, EU:C:2010:574, 46 kohta ja määräys Papalia, EU:C:2013:873, 21 kohta).
- 64 Tästä seuraa, että jos perättäisiä määräaikaista työsopimuksia tai -suhteita on käytetty väärin, toimenpidettä, jolla tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteen mukaisesti taataan työntekijöiden suojele, on voitava soveltaa, jotta tästä väärinkäytöstä seuraisi asianmukainen seuraamus ja jotta unionin oikeuden rikkomisen seuraukset poistettaisiin (tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 160 kohta; määräys Affatato, EU:C:2010:574, 47 kohta ja määräys Papalia, EU:C:2013:873, 22 kohta).
- 65 Tässä yhteydessä on muistutettava, että – kuten unionin tuomioistuin on korostanut useaan otteeseen – puitesopimuksella ei aseteta jäsenvaltioille yleistä velvollisuutta säätää määräaikaisten työsopimusten muuttamisesta toistaiseksi voimassa oleviksi sopimuksiksi. Puitesopimuksen 5 lausekkeen 2 kohdassa jätetään nimittäin lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden tehtäväksi määrittää, millä edellytyksillä määräaikaista työsopimuksia tai -suhteita pidetään toistaiseksi voimassa olevina. Tästä seuraa, että puitesopimuksella ei ole määrätty siitä, missä olosuhteissa toistaiseksi voimassa olevia työsopimuksia voidaan käyttää (ks. mm. tuomio Huet, EU:C:2012:133, 38–40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 66 Pääasioissa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön osalta on käsiteltävissä asioissa muistutettava, että unionin tuomioistuimen tehtävänä ei ole lausua kansallisen oikeuden säännösten tulkinnasta, sillä tämä tehtävä kuuluu yksinomaan ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle tai mahdollisesti toimivaltaisille kansallisille tuomioistuimille, joiden on määritettävä, täyttävätkö sovellettavan kansallisen lainsäädännön säännökset tämän tuomion 56–65 kohdassa esitetyt edellytykset (ks. mm. tuomio Vassallo, C-180/04, EU:C:2006:518, 39 kohta; tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 163 kohta ja määräys Papalia, EU:C:2013:873, 30 kohta).
- 67 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava, missä määrin kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten soveltamisedellytykset ja tosiasiallinen täytäntöönpano merkitsevät sitä, että tämä lainsäädäntö muodostaa riittävän toimenpiteen sen estämiseksi ja tarvittaessa seuraamusten määräämiseksi siitä, että perättäisiä määräaikaista työsopimuksia tai -suhteita käytetään väärin (ks. vastaavasti tuomio Vassallo, EU:C:2006:518, 41 kohta ja tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 164 kohta).
- 68 Unionin tuomioistuin voi kuitenkin ennakkoratkaisupyynnön käsitellessään tehdä tarvittaessa täsmennyksiä ohjataksean kansallisen tuomioistuimen arviointia asiassa (ks. mm. tuomio Vassallo, EU:C:2006:518, 39 kohta ja määräys Papalia, EU:C:2013:873, 31 kohta).

- 69 Tässä yhteydessä – ilman, että on tarpeen tutkia, sisältyykö merenkulkulain 326 §:ssä säädetyn kaltaiseen kansalliseen lainsäädäntöön, joka on annettu ennen direktiivin 1999/70 ja puitesopimuksen voimaantuloa, puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu ”perusteltu syy” – on todettava, että tällainen lainsäädäntö, johon sisältyy pakottava sääntö, jonka mukaan silloin, kun työntekijä on ollut useiden määräaikaisten työsopimusten nojalla keskeytyksettä saman työnantajan palveluksessa yli vuoden ajan, kyseiset sopimukset muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi, voi täyttää tämän tuomion 56–65 kohdassa esitetyt edellytykset.
- 70 Tällaiseen lainsäädäntöön voi nimittäin sisältyä sekä olemassa oleva oikeudellinen toimenpide, joka vastaa puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan b alakohdassa vahvistettua perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäyttöä koskevaa ennalta ehkäisevää toimenpidettä, joka liittyy tällaisten sopimusten enimmäiskokonaiskestoon, että toimenpide, jolla määrätään tosiasiallisesti seuraamus tällaisesta väärinkäytöstä (ks. analogisesti tuomio Angelidaki ym., EU:C:2009:250, 170 kohta ja määräys Koukou, C-519/08, EU:C:2009:269, 79 kohta).
- 71 Tätä päätelmää ei aseta kyseenalaiseksi kyseiseen lainsäädäntöön perustuva vaatimus, jonka mukaan ainoastaan määräaikaista työsopimuksia, joiden välinen ajanjakso on enintään 60 päivää, pidetään ”keskeytymättöminä” ja näin ollen ”perättäisinä”. Tällaista ajanjaksoa voidaan nimittäin yleensä pitää riittävänä minkä tahansa olemassa olevan työsuhteen keskeyttämiseksi, ja se voi näin ollen merkitä sitä, että mahdollisia myöhemmin tehtyjä sopimuksia ei pidetä perättäisinä, ja näin on sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun – kuten pääasioissa – määräaikaisten työsopimusten kesto ei voi ylittää 78:aa päivää. Työnantajan, jolla on pysyviä ja jatkuvia tarpeita, on nimittäin vaikea kiertää puitesopimuksessa väärinkäyttöä vastaan myönnettyä suojaa siten, että se antaa kulua noin kaksi kuukautta kunkin määräaikaisten työsopimusten päätyttyä (ks. analogisesti määräys Vassilakis ym., EU:C:2008:346, 115 kohta).
- 72 Kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten, jotka vastaavat direktiivin 1999/70 täytäntöönpanotoimenpiteiden toteutuksesta ja jotka näin ollen joutuvat ottamaan kantaa perättäisten määräaikaisten työsopimusten luokitteluun, on kuitenkin tutkittava kussakin tapauksessa kaikki asian olosuhteet ja otettava tältä osin huomioon erityisesti niiden perättäisten sopimusten lukumäärä, jotka on tehty saman henkilön kanssa tai jotka on tehty samojen työtehtävien suorittamiseksi, sen estämiseksi, että työnantajat käyttävät väärin määräaikaista työsuhdetta (ks. määräys Vassilakis ym., EU:C:2008:346, 116 kohta).
- 73 Erityisesti pääasioiden kaltaisissa asioissa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on varmistuttava siitä, että pääasioissa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetty yhden vuoden enimmäiskesto lasketaan tavalla, joka ei johda siihen, että perättäisten määräaikaisten työsopimusten väärinkäytön estämisen ja kyseisen väärinkäytön seuraamusten tehokkuus vähenee huomattavasti. Tilanne voisi olla tällainen, jos – kuten Euroopan komissio on todennut kirjallisissa huomautuksissaan – kyseistä enimmäiskesto ei laskettaisi kyseisten työsopimusten kattamien kalenteripäivien lukumäärän mukaan vaan päivien, joina kyseinen työntekijä on tosiasiallisesti suorittanut työtehtäviä, lukumäärän mukaan, silloin, kun viimeksi mainittu lukumäärä on esimerkiksi matkojen alhaisen määrän takia huomattavasti alhaisempi kuin ensiksi mainittu lukumäärä.
- 74 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen ja neljanteen kysymykseen on vastattava, että puitesopimuksen 5 lauseketta on tulkittava siten, että se ei ole lähtökohtaisesti esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että määräaikaisten työsopimukset muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseinen työntekijä on ollut tällaisten sopimusten nojalla keskeytyksettä saman työnantajan palveluksessa yli vuoden ajan, ja että työsuhdetta on pidettävä keskeytymättömänä, kun määräaikaisten työsopimusten välinen ajanjakso on enintään 60 päivää. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava, että kyseisen lainsäädännön soveltamisedellytykset ja tosiasiallinen täytäntöönpano merkitsevät sitä, että tämä lainsäädäntö muodostaa riittävän toimenpiteen sen estämiseksi ja seuraamusten määräämiseksi siitä, että perättäisiä määräaikaista työsopimuksia tai -suhdetta käytetään väärin.

Oikeudenkäyntikulut

75 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

- 1) **Määräaikaista työtä koskevaa puitesopimusta, joka on tehty 18.3.1999 ja joka on Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetun neuvoston direktiivin 1999/70/EY liitteenä, on tulkittava siten, että sitä sovelletaan pääasioiden valittajien kaltaisiin työntekijöihin, jotka työskentelevät määräaikaisin työsopimuksin merimiehinä autolautoilla, jotka liikennöivät meriteitse kahden samassa jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman välillä.**
- 2) **Määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen määräyksiä on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että määräaikaisissa työsopimuksissa on ilmoitettava niiden kesto muttei niiden päättymisajankohtaa.**
- 3) **Määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 5 lauseketta on tulkittava siten, että se ei ole lähtökohtaisesti esteenä pääasioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään, että määräaikaiset työsopimukset muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi työsuhteeksi ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseinen työntekijä on ollut tällaisten sopimusten nojalla keskeytyksettä saman työnantajan palveluksessa yli vuoden ajan, ja että työsuhdetta on pidettävä keskeytymättömänä, kun määräaikaisten työsopimusten välinen ajanjakso on enintään 60 päivää. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava, että kyseisen lainsäädännön soveltamisedellytykset ja tosiasiallinen täytäntöönpano merkitsevät sitä, että tämä lainsäädäntö muodostaa riittävän toimenpiteen sen estämiseksi ja seuraamusten määräämiseksi siitä, että perättäisiä määräaikaisia työsopimuksia tai -suhteita käytetään väärin.**

Allekirjoitukset